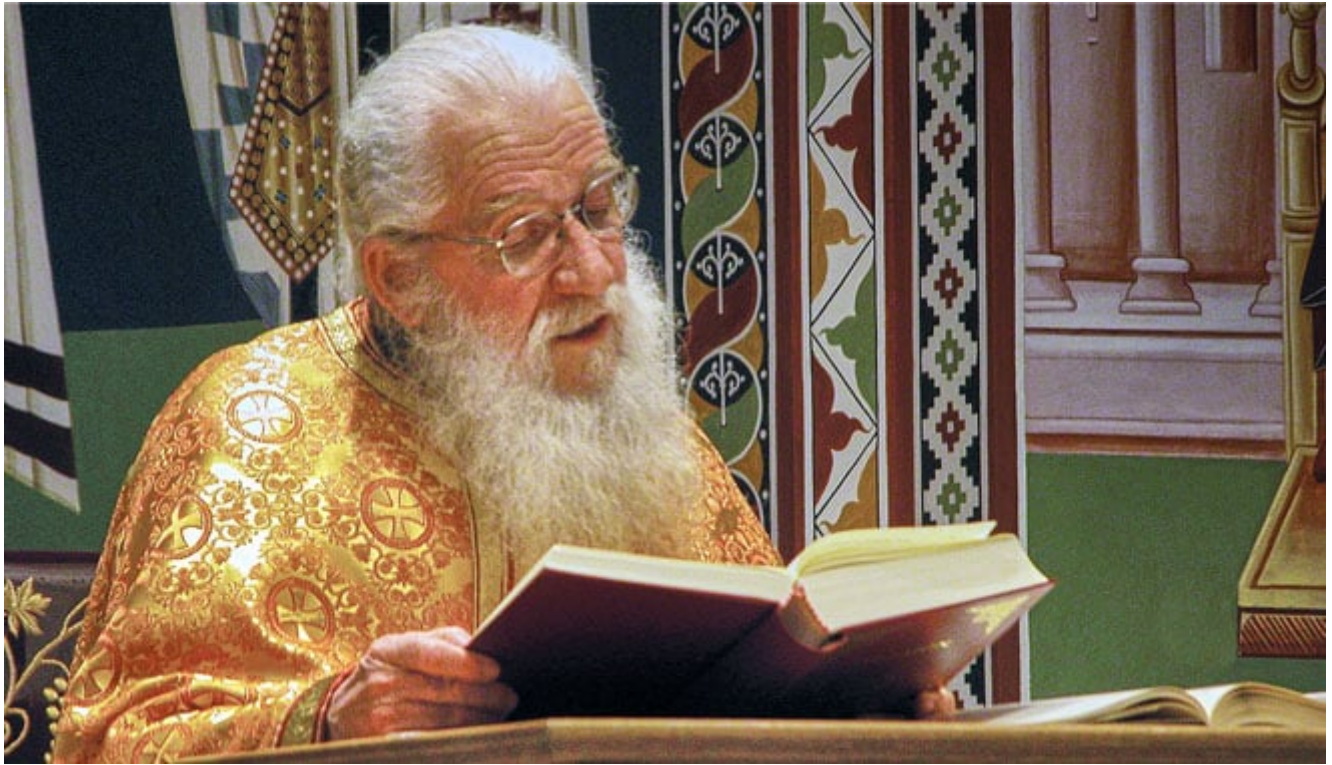

Ο π. Συμεών Κραγιόπουλος και η Ψυχολογία: Η πνευματική του παρακαταθήκη

/ [Γνώμες](#)

• Δημήτρης Ιωάννου, Φιλόλογος – Συγγραφέας

Συμπληρώνονται δέκα χρόνια φέτος από την οσιακή κοίμηση του π. Συμεών Κραγιόπουλου, και ολοένα και περισσότερο εμπεδώνεται στις καρδιές των πιστών η αντίληψη ότι πρόκειται για έναν νέο ιερό Πατέρα της Εκκλησίας. Έχουμε αναφερθεί σε διάφορα θέματα που αφορούν την θεολογία του σε σχετικές με το έργο του εργασίες μας, θα θέλαμε ωστόσο εδώ να μιλήσουμε κάπως πιο γενικά για την σκέψη του, έχοντας υπόψη το όλο του έργο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι μία από τις βασικές διαστάσεις της διανονίας του ήταν αυτή του εξομολόγου, του πνευματικού, διάφορες πλευρές της οποίας -π.χ. η αναγκαιότητα της εξομολόγησης, η σχέση πνευματικού και εξομολογουμένου, η φύση της υπακοής κλπ. - διασαφηνίζει

ο πατήρ και διαφωτίζει σε αρκετά εκδοθέντα βιβλίου του.

Ο π. Συμεών Κραγιόπουλος είχε και γνώσεις ψυχολογίας, τις οποίες μάλιστα θεωρούσε απαραίτητες για έναν πνευματικό- και για αυτό το θέμα έχουν εκδοθεί διάφορα βιβλία του. Είχε μελετήσει διάφορους ψυχολόγους και πίστευε ότι ένα μέρος των όσων είχαν πει οι μεγάλοι ψυχαναλυτές των αρχών του αιώνα (Φρόυντ, Γιουνγκ κλπ) ήταν σωστό (π.χ. η έννοια του ασυνειδήτου, της απώθησης κλπ), αλλά δουλικά δεν είχε προσκολληθεί σε κανέναν. Υπήρχαν βέβαια και ψυχαναλυτές, όπως π.χ. η Κάρεν Χόρνεϊ, για τους οποίους πίστευε ότι είχαν μιλήσει πιο σωστά από τους υπόλοιπους, αλλά ξαναλέμε, δουλικά δεν είχε προσκολληθεί σε κανέναν. Αυτό δείχνει ακριβώς ότι είχε αγιοπνευματική χάρη και εμπειρία, ώστε να μπορεί να διαχωρίζει εύκολα τι στοιχείο ενός ψυχολόγου θα πρέπει να κρατηθεί και τι να απορριφθεί- έργο πολύ δύσκολο, πάνω στο οποίο σκοντάφτουν ακόμη και οι μεγαλύτεροι ακαδημαϊκοί θεολόγοι της εποχής μας. Δίχως την αγιοπνευματική χάρη, δεν θα μπορούσε να ξεχωρίσει «την ήρα από το σιτάρι», και να αντιμετωπίσει τον κάθε ψυχολόγο με τέτοια διάκριση και αντικειμενικότητα, όση καταδεικνύεται στα έργα του.

Θα θέλαμε να μείνουμε λίγο στην έννοια του «ασυνειδήτου», την οποία, όπως είπαμε, χρησιμοποίησε αρκετά στις ομιλίες του. Τι είναι το ασυνείδητο; Πρόκειται για ένα στρώμα της ψυχής, το οποίο, θα λέγαμε, δεν βρίσκεται στην επιφάνεια αυτής- ιδιαίτερα σημαντικό για αυτό το ζήτημα είναι το βιβλίο του «Πάντα συνεργεί εις αγαθόν: το σύμπλεγμα κατωτερότητας και άλλες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις μέσα στο μυστήριο της σωτηρίας»-, αλλά βαθύτερα. Σε αυτό το σημείο φαίνεται καθαρά ότι η ψυχή έχει διάφορα «στρώματα»: υπάρχει καταρχήν η «επιφάνεια», το λεγόμενο «συνειδητό», αυτό του οποίου έχουμε «σαφή» και «καθαρή» γνώση οι περισσότεροι, και «λειτουργούμε» ως επί το πλείστον στην καθημερινή ζωή. Όσον αφορά το επίπεδο του συνειδητού, σε θέματα που έχουν να κάνουν με την θρησκευτικότητα -αν είναι θρησκευόμενος κανείς-, μπορούμε να πούμε ότι ο κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται ότι «τηρεί», στο μέτρο που τα τηρεί, τα θρησκευτικά του «καθήκοντα», ότι πηγαίνει στην εκκλησία και ανάβει το κερί του, ότι εξομολογείται και εκκλησιάζεται, ότι προσεύχεται, ότι μελετά τον Λόγο του Θεού κ.λπ. Έτσι λειτουργούν οι περισσότεροι. Εύκολα λοιπόν, περιπίπτει κανείς στον ευσεβισμό και την ηθικολογία, πράγματα εναντίον των οποίων πάλεψε πολύ ο π. Συμεών στο έργο του να εξαφανίσει. Τι σημαίνει «ηθικολογία»; Σημαίνει ότι επικεντρώνει κανείς την πνευματική του ζωή και τον όλο αγώνα του στο να αποκτήσει καλή «συμπεριφορά», καλούς τρόπους, να κόψει τις διάφορες «κακές συνήθειες» και να αποκτήσει έναν «καλό χαρακτήρα»: να είναι ευγενικός, «καθώς πρέπει», να διαφάνεται και στους άλλους αυτή η αγαθότητα του χαρακτήρα του

κ.λπ.

Αλλά δεν είναι αυτό το έργο το οποίο πρέπει να επιτελέσει ο πιστός μέσα του. Το έργο του Χριστού, όπως ο πατήρ λέγει, έχει πάντα «σωτηριολογικό» χαρακτήρα. Αυτό θα πει ότι ο Χριστός κατέβηκε στην γη, ενανθρώπησε, κήρυξε, έπαθε, σταυρώθηκε, ανέστη, άφησε μετά την Εκκλησία κ.λπ., και όλα αυτά έχουν σωτηριολογικό, όπως είπαμε. χαρακτήρα. Υπάρχει αναρτημένη στην ιστοσελίδα της Ι.Μ. Αγίας Τριάδος, του ανδρικού μοναστηριού που ίδρυσε ο θεολόγος, μια πολύ ωραία ομιλία με θέμα «Το έργο του Χριστού έχει σωτηριολογικό χαρακτήρα». Μπορεί να την συμβουλευτεί κανείς. Ο Χριστός λοιπόν ήρθε να μας σώσει, αλλά από τι; Από τις «κακές συνήθειες»; Όπως φαίνεται σε διάφορες άλλες ομιλίες του, σκοπός του Χριστού είναι να κάνει τον άνθρωπο θεό, να του μεταδώσει την θεία ζωή, να επιτελεστεί η «θέωση». Και αυτό πόρρω απέχει από το να έχει απλά ηθικολογικό χαρακτήρα. Σημαίνει την ενοίκηση του Αγίου Πνεύματος εντός μας.

Για αυτό και ο π. Συμεών τα έβαλε στο έργο του με την ηθικολογία. Αυτό από το οποίο πρέπει να απαλλαγούμε, λέγει, αν θέλουμε να «σωθούμε», είναι το «κατεστημένο». Για το κατεστημένο λέγει πολλά- πρώτα απ' όλα λέγει σε μια άλλη επίσης πολύ ωραία ομιλία του, το «Τέχνη τεχνών η πνευματική ζωή»- ότι υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που κάνουν όπως είπαμε τα θρησκευτικά τους «καθήκοντα» και έχουν φτάσει σε ένα σημείο όπου ίσως και να φαίνεται ότι τα μεγάλα αμαρτήματα και ελαττώματα έχουν κοπεί. Και εκκλησιάζονται συχνά, και σε συνάξεις πνευματικές πάνε, και αρέσκονται στις αγρυπνίες, ωστόσο- παρατήρηση που δεν την συνάντησα σε κανέναν άλλο θεολόγο-, όλο αυτό «μπορεί να πάρει τον χαρακτήρα ότι, να, βρίσκουν εδώ μια ειρήνη, βρίσκουν μια ανάπαυση, κάπως γλυκαίνεται η ψυχή τους». Πρόκειται κυριολεκτικά, όπως έχουμε ξαναγράψει, για βαθιά φιλοκαλική θεολογία. Ποιος μπορεί να διακρίνει εύκολα ότι εκεί που βλέπουμε θερμή πίστη, δυνατή ευσέβεια, ακολουθίες, συνάξεις, κηρύγματα, Αγία Γραφή κλπ., όλο αυτό μπορεί να μην είναι μεν μια υποκρισία, αλλά πάντως οφείλεται στο ότι «έτσι ειρηνεύουν, βρίσκουν μια ανάπαυση, γλυκαίνονται» οι άνθρωποι; Πρόκειται για μια παρατήρηση αγιοπνευματικής εμπειρίας, που πάντως απαιτεί όντως και βαθιά γνώση της ψυχολογίας. Εδώ ο π. Συμεών πηγαίνει πιο πέρα ακόμη και από αυτά που είπαν οι ψυχολόγοι: στο επίπεδο του «συνειδητού» νιώθει λοιπόν κανείς ότι έχει εσωτερική ειρήνη, έχει «αναπαυθεί», όπως λέμε συχνά στην εκκλησιαστική γλώσσα, τον γλυκαίνει το να ακούει πράγματι εκκλησιαστικά- και όμως όλο αυτό είναι στην πραγματικότητα ένα κατεστημένο. Μας κυβερνά ακόμη ο παλαιός άνθρωπος. Το κατεστημένο. «Όχι, όχι, όχι. Πρέπει να προχωρήσουμε στο πιο πέρα, πρέπει να προχωρήσουμε στο κάτι περισσότερο, αν θέλουμε να ωφελούμαστε και να μη χαράμιζουμε και τον κόπο μας και τις προσπάθειές μας και τον χρόνο μας, και τη ζωή μας τελικά. Διότι περνάει ο καιρός

και δεν ωφελούμαστε».

Φαίνεται παράξενο αυτό. Σε ένα πολύ γνωστό πνευματικό βιβλίο, το περίφημο «Οι περιπέτειες ενός προσκυνητή», αναφέρεται ότι αυτός ο προσκυνητής, που είχε φθάσει να λέγει μέσα του διαρκώς την νοερά ευχή, χάνει την «Φιλοκαλία» και την «Αγία Γραφή» σε μια ληστεία της οποίας έπεσε θύμα. Ήταν άλλωστε και η μόνη του περιουσία. Εκεί αναφέρεται ότι ο Θεός του αποκάλυψε ότι μπορεί να συμβεί κανείς να «γλυκαίνεται» από την πνευματική γνώση, π.χ. την ανάγνωση των Πατέρων της «Φιλοκαλίας», και να μένει στο επίπεδο αυτό. Ο Θεός όμως δεν θέλει να τον αγαπάμε επειδή «γλυκαινόμαστε», «αναπαυόμαστε», «παρηγορούμαστε». Όλα λέγει ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης στον «Αόρατο Πόλεμο» πρέπει να γίνονται ούτε καν από τον πόθο να μπούμε στον Παράδεισο, αλλά «προς δόξαν Θεού». Έχω την σκέψη ότι βαθύτερα ο π. Συμεών αναφέρεται σε αυτό το νικοδημικό στοιχείο: δεν πρέπει να σταματήσουμε στην όποια αγαλλίαση και ευφροσύνη μας δίνει η πνευματική ζωή, αλλά «να πάμε πιο πέρα», να εγκαταλείψουμε τον παλιό άνθρωπο, που αρέσκεται να «ηρεμεί» και να «αναπαύεται» και να «γλυκαίνεται». Και έτσι, δεν κάνει τίποτε άλλο παρά τρέφει ακριβώς το «κατεστημένο» του. Και μπορεί να κάνει κανείς και μεγάλο «αγώνα», όπως λέμε στη θρησκευτική γλώσσα, και πάλι «δεν προκόβει». Για αυτό και «πρέπει να αλλάξεις», λέγει ο πατήρ, ακόμη και στους πιο «θερμούς» πιστούς. Μπορεί ακόμα, λέγει, να έχεις γίνει μοναχός ή μοναχή, και όμως να μην θέλεις να αλλάξεις. Ειδικά εμείς οι μεγαλύτεροι, που δεν είμαστε πια μικρά παιδιά, είμαστε «σχηματισμένοι». Δεν είναι δηλαδή μόνο ότι έχει «παγιωθεί» ο χαρακτήρας μας, και η φύση του «εσωτέρου» εαυτού μας- έχουμε φτιάξει, αντίθετα από τα μικρά παιδιά, που είναι πιο «εύπλαστα», ακριβώς ένα «κατεστημένο» μέσα μας.

Το κατεστημένο είναι ο παλιός άνθρωπος, ο εγωισμός, η φιλαυτία. Και όλη η άσκηση, λέει ο πατήρ, είναι να απαλλαγούμε ακριβώς από αυτά. «Όποιος θέλει να με ακολουθήσει, να απαρνηθεί τον εαυτό του», είπε ο Κύριος. Ωστόσο, μπορεί να ρωτήσει κανείς, «ποιο είναι το δικό μου κατεστημένο»; Ο π. Συμεών λοιπόν λέγει στη συγκεκριμένη ομιλία ότι θα δώσει ο Θεός την «κρίσιμη» ώρα, που θα στριμωχθεί κανείς, που θα πιεστεί, που δεν γίνεται αλλιώς και θα βγάλει το δικό του κατεστημένο. Εδώ, μην έχοντας την απαιτούμενη ασκητική πείρα, θα αναφερθώ στον δικό μου εαυτό. Θυμάμαι ότι αγαπούσα πολύ από μικρός την Εκκλησία και τις ακολουθίες της, μου άρεσε πολύ να προσεύχομαι κλπ, ωστόσο διάβαζα παράλληλα βιβλία μεγάλων αθεϊστών, όπως του Νίτσε, του Φρόυντ κ.λπ. Μια μέρα, ενώ ήμουν περί τα 30, ήρθε ένας μοναχός από το Άγιον Όρος στην περιοχή μου, ο οσιακώς κοιμηθείς π. Μελέτιος της Καψάλας Αγίου Όρους, και είπε σε μια σύναξη ότι μια μέρα εμφανίστηκε στον ύπνο κάποιου μοναχού η Παναγία μαζί με τον Χριστό, και η Παναγία έλεγε ότι δεν ήθελε αυτόν τον μοναχό γιατί

«έχει ένα βιβλίο που μιλά ενάντια στον Υιό μου». Μόλις το άκουσα ανησύχησα, και επειδή είχα ήδη αρχίσει να εξομολογούμαι στον π. Ιγνάτιο Καπνίση, έναν άγιο ιερομόναχο, τον ρώτησα αν ήταν σωστό που είχα τέτοια βιβλία στην βιβλιοθήκη- του είπα ότι είχα σπουδάσει και κάτι σχετικό, Φιλοσοφία. Ο π. Ιγνάτιος ήταν αυτός που μου γνώρισε και τον π. Συμεών Κραγιόπουλο, από την πρώτη κιόλας συνάντησή μας, και κινούνταν εν γένει στο πνεύμα του. Μάλιστα στο βιβλίο που μου χάρισε, είχε υπογραμμίσει ορισμένα πράγματα που έλεγε ο π. Συμεών και ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα για μένα. Λοιπόν, ο απλανής αυτός Γέροντας -ας μην σκανδαλιστεί κανείς από το επίθετο «απλανής», καθώς ο π. Συμεών λέγει ότι ένας που ζει στην Ελλάδα και όχι π.χ. στην Κίνα ή την Αλάσκα, ούτε να σκεφθεί ότι δεν μπορεί να βρει απλανή πνευματικό, αν ψάξει. Θα βρει οπωσδήποτε. Ο π. Ιγνάτιος λοιπόν μου είπε ότι αυτά τα βιβλία έπρεπε να τα πετάξω- και τότε ήταν πραγματικά μια από τις πιο δύσκολες στιγμές στην υπακοή στον μακαριστό γέροντά μου. Θεωρούσα αυτά τα βιβλία ως τον περιούσιο άρτο μου, ως το πιο σημαντικό πράγμα που κατείχα, ως τον βαθύ εσωτερικό μου πλούτο κλπ.

Στο σημείο αυτό θα επιμείνω: μπορεί να σκεφθεί κανείς εδώ ότι ο Γέροντας ήταν αντίθετος με το κριτικό πνεύμα, ότι περιόριζε την ελευθερία της σκέψης κλπ. Ωστόσο, μέσα στα βιβλία αυτά, που διάβαζα, υπήρχαν και πολλά, όπως π.χ. του περίφημου φιλοσόφου της Αποδόμησης Ντεριντά, που διακήρυτταν ρητά ότι πρέπει να στραφούμε ενάντια στην κριτική σκέψη, ότι ο «λόγος» είναι κάτι κακό, «φαλλοκεντρικό», ότι δεν υπάρχει αλήθεια κλπ κλπ. Και όλα αυτά αναρίθμητοι οπαδοί τους, όπως έβλεπα στην βιβλιογραφία, τα πίστευαν και επιχειρηματολογούσαν για το ότι η επιχειρηματολογία είναι κάτι κακό («φαλλοκεντρική» επίσης). Με το που τα πέταξα όλα αυτά στα σκουπίδια, ξαφνικά- και αναγκάζομαι με δέος να αποκαλύψω ένα μυστικό της προσωπικής μου ζωής χάριν του π. Συμεών- ξαφνικά «άνοιξε» ο νους μου και κατάλαβα απίστευτα καλά τι έλεγαν οι διάφοροι φιλόσοφοι και ποια ήταν τα τρωτά τους σημεία. Πλούτισα σιγά σιγά κατά πολύ το εύρος των βιβλίων που διάβαζα, ενώ βρήκα και τρόπο να παρακολουθώ τις εξελίξεις στην επιστήμη μου με αρκετά καλό τρόπο. Το σημαντικό πια ήταν ότι αντί για «γκουρού», όπως τους έχουν οι περισσότεροι σπουδαστές φιλοσοφίας, αντιμετώπιζα τους φιλοσόφους ως στοχαστές και τότε πια με κριτικό πνεύμα μπορούσα να δω το έργο τους.

(Συνεχίζεται)

Πηγή: pemptousia.gr